

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 21.5.2012
COM(2012) 226 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Εθνικές στρατηγικές για την ένταξη των Ρομά: ένα πρώτο βήμα προς την εφαρμογή του
πλαισίου της ΕΕ**

{SWD(2012) 133 final}

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Εθνικές στρατηγικές για την ένταξη των Ρομά: ένα πρώτο βήμα προς την εφαρμογή του
πλασίου της ΕΕ**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, η κατάσταση των Ρομά¹ βρίσκεται διαρκώς συχνότερα στο επίκεντρο της πολιτικής προσοχής στην Ευρώπη. Οι Ρομά –που με περίπου 10 έως 12 εκατομμύρια άτομα αποτελούν τη μεγαλύτερη μειονότητα της Ευρώπης– πέφτουν πολύ συχνά θύματα ρατσισμού, διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού, ζουν σε απόλυτη φτώχεια και δεν έχουν πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη και αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης. Πολλές γυναίκες και παιδιά Ρομά πέφτουν θύματα βίας, εκμετάλλευσης και εμπορίας², ακόμα και μέσα στις ίδιες τους τις κοινότητες. Πολλά παιδιά Ρομά βρίσκονται στους δρόμους αντί να πηγαίνουν σχολείο. Η υστέρηση των Ρομά ως προς το μορφωτικό επίπεδο και οι δυσμενείς διακρίσεις που υφίστανται στην αγορά εργασίας είχαν ως συνέπεια για τους ίδιους υψηλά ποσοστά ανεργίας και αεργίας ή θέσεις εργασίας χαμηλής ποιότητας, χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλών απολαβών. Αυτό προκαλεί απώλεια δυναμικού, η οποία καθιστά την προσπάθεια διασφάλισης της ανάπτυξης ακόμα πιο δύσκολη³. Ως εκ τούτου, η αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση των Ρομά συνιστά τόσο ηθική όσο και οικονομική επιταγή, η οποία θα απαιτήσει, επιπλέον, αλλαγή της νοοτροπίας των περισσότερων ανθρώπων, καθώς και των μελών των κοινοτήτων των Ρομά.

Τα κράτη μέλη έχουν την πρωταρχική ευθύνη και τις αρμοδιότητες για να αλλάξουν την κατάσταση των περιθωριοποιημένων πληθυσμών. Επομένως, η ανάληψη δράσης για τη στήριξη των Ρομά εναπόκειται πρωτίστως στα κράτη μέλη. Η ΕΕ, για να στηρίξει αυτή τους την προσπάθεια, έχει θέσει στη διάθεσή τους ένα ευρύ φάσμα νομικών, πολιτικών και οικονομικών μέσων. Αν και οι ιδιαίτερες περιστάσεις, ανάγκες και απαιτούμενες λύσεις ποικίλλουν σε πολύ μεγάλο βαθμό μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών, οι κοινές αξίες της ελεύθερης μετακίνησης και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και οι κοινοί στόχοι για πολιτική σταθερότητα, οικονομική ευημερία, κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών καθιστούν απαραίτητη την ανάληψη ρόλου από την Ευρώπη όσον αφορά τις

¹ Ο όρος «Ρομά», όπως χρησιμοποιείται στο παρόν κείμενο και από πλήθος διεθνών οργανώσεων και εκπροσώπους των ομάδων Ρομά στην Ευρώπη, καλύπτει διάφορες ομάδες (όπως, Ρομά, Σίντηδες, Καλέ, Τσιγγάνους, Αθίγγανους, Ρουντάρι, Ασκαλί, Αιγύπτιους, Γιένις, Ντομ και Λομ), ενώ περιλαμβάνει και μετακινούμενους πληθυσμούς (travellers), χωρίς να αρνείται τις ιδιαιτερότητες και την πολυμορφία του τρόπου ζωής και του καθεστώτος αυτών των ομάδων.

² Αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής σχετικά με τις απειλές από το οργανωμένο έγκλημα (OCTA) για το 2011, σ. 26.

³ Economic costs of Roma exclusion (Το οικονομικό κόστος του αποκλεισμού των Ρομά), Παγκόσμια Τράπεζα, Απρίλιος 2010
http://siteresources.worldbank.org/EXTROMA/Resources/Economic_Costs_Roma_Exclusion_Note_Final.pdf

πολιτικές για την ενσωμάτωση των Ρομά. Επιπλέον, τα προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν όσον αφορά την πλήρη ενσωμάτωση των Ρομά πολιτών της ΕΕ στις κοινωνίες τους επηρεάζουν άμεσα τις ευρύτερες σχέσεις της ΕΕ με τις τρίτες χώρες, π.χ. όσον αφορά τις απαιτήσεις θεώρησης διαβατηρίου που ορισμένες από αυτές επιβάλλουν στους υπηκόους ορισμένων κρατών μελών⁴.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, στις 5 Απριλίου 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε το έγγραφο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020»⁵, με το οποίο καλούσε τα κράτη μέλη να καταρτίσουν ή να επανεξετάσουν τις σχετικές εθνικές στρατηγικές τους⁶, ώστε να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις που συνεπάγεται η ένταξη των Ρομά, ώστε να βελτιώσουν με αυτό τρόπο την κατάσταση έως το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας. Η έγκριση του πλαισίου από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ⁷ απέδειξε ότι η ενσωμάτωση των Ρομά καθίσταται σημαντική προτεραιότητα για όλα τα κράτη μέλη, παρά την οικονομική και δημοσιονομική κρίση.

Σκοπός του πλαισίου της ΕΕ είναι να βοηθήσει τα κράτη μέλη να βελτιώσουν με συγκεκριμένο τρόπο τη ζωή των Ρομά, μεταβάλλοντας την προσέγγιση ως προς την ενσωμάτωσή τους. Οι διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής προέλευσης στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την υγεία, τη στέγαση καθώς και άλλους τομείς απαγορεύονται ήδη από το ενωσιακό δίκαιο, αλλά η νομοθεσία από μόνη της δεν αρκεί· τα κράτη μέλη πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν ολοκληρωμένη και βιώσιμη προσέγγιση που να συνδυάζει προσπάθειες σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των τομέων της εκπαίδευσης, της απασχόλησης, της υγείας και της στέγασης.

Το πλαίσιο της ΕΕ εξετάζει για πρώτη φορά το θέμα της ένταξης των Ρομά σε ενωσιακό επίπεδο και το συνδέει σαφώς με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020»⁸. Η παρατεινόμενη οικονομική και κοινωνική περιθωριοποίηση των Ρομά έχει άμεση σχέση με τη στρατηγική. Από τους πέντε πρωταρχικούς στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» οι τρεις συνδέονται άμεσα με τους στόχους του πλαισίου της ΕΕ για την ένταξη των Ρομά: καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και μείωση του αριθμού όσων εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, παράλληλα με την αύξηση του αριθμού των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για τα κράτη μέλη με μεγαλύτερο πληθυσμό Ρομά, η επαρκής πρόοδος προς την υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» όσον αφορά την απασχόληση, την κοινωνική

⁴ Βλέπε, π.χ., τις ανησυχίες που διατύπωσε ο Καναδάς μετά την αύξηση του αριθμού των αιτήσεων ασύλου που υποβλήθηκαν από υπηκόους ορισμένων κρατών μελών.

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», COM(2011) 173 της 5ης Απριλίου 2011. Η γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με τίτλο «Χειραφέτηση και κοινωνική ένταξη των πολιτών Ρομά στην Ευρώπη», CESE 998/2011 της 16ης Ιουνίου 2011 και η γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με τίτλο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», CdR 247/2011 της 14ης Δεκεμβρίου 2011 υποστηρίζουν σθεναρά το πλαίσιο της ΕΕ.

⁶ Στην παρούσα ανακοίνωση, ο όρος «στρατηγική» καλύπτει τόσο τις ολοκληρωμένες δέσμες μέτρων πολιτικής όσο και τις στρατηγικές.

⁷ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, EUCO 23/11 της 23ης και 24ης Ιουνίου 2011, μετά τα συμπεράσματα του Συμβουλίου EPSCO σχετικά με ένα πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020, έγγραφο 106665/11 της 19ης Μαΐου 2011.

⁸ http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

ενσωμάτωση και την εκπαίδευση θα απαιτήσει την άμεση και αποτελεσματική διευθέτηση της κατάστασης των Ρομά.

Τα κονδύλια της ΕΕ (ιδίως των διαρθρωτικών ταμείων) θα μπορούσαν να είναι ένας ισχυρός μοχλός για τη βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης ομάδων μειονεκτούντων ατόμων, όπως οι Ρομά, αλλά μόνο ελάχιστο ποσό από τα 26,5 δις. ευρώ που χορηγούνται για τη στήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών στον τομέα της κοινωνικής ένταξης για την περίοδο 2007-2013 διατίθεται προς όφελος των μειονεκτουσών κοινοτήτων των Ρομά.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε να αξιολογήσει τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά και να υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο· αυτός είναι ο σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης. Η Επιτροπή, στην αξιολόγησή της, εξετάζει επίσης το ευρύ φάσμα προτάσεων που έλαβε από την κοινωνία των πολιτών και άλλους ενδιαφερομένους, καθώς και τις εισηγήσεις που υποβλήθηκαν στην έκτακτη συνεδρίαση της ευρωπαϊκής πλατφόρμας για την ενσωμάτωση των Ρομά, η οποία πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 22 Μαρτίου 2012.

Η έγκριση των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά θα συμβάλει στο να συντελεστεί μια πραγματική αλλαγή στη ζωή του συγκεκριμένου πληθυσμού. Στο επόμενο στάδιο, οι προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν στην εφαρμογή, βάσει σχεδίων δράσης με συγκεκριμένα μέτρα ανάλογα των στόχων ένταξης των Ρομά, συνοδευόμενα από σαφές χρονοδιάγραμμα και κατάλληλη χρηματοδότηση.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ

Έως τον Μάρτιο του 2012, όλα τα κράτη μέλη παρουσίασαν είτε εθνική στρατηγική για την ένταξη των Ρομά είτε σχετική δέσμη μέτρων πολιτικής εντός των ευρύτερων πολιτικών τους κοινωνικής ενσωμάτωσης. Ορισμένα κράτη μέλη επέλεξαν να επανεξετάσουν τις υφιστάμενες στρατηγικές τους με βάση το πλαίσιο της ΕΕ, ενώ άλλα ανέπτυξαν τις πρώτες τους εθνικές στρατηγικές. Οι εθνικές στρατηγικές ποικίλλουν ανάλογα με το μέγεθος του πληθυσμού των Ρομά και τις προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα κράτη μέλη⁹.

Η αξιολόγηση της Επιτροπής εστιάζεται στις προσεγγίσεις που ακολουθούν τα κράτη μέλη όσον αφορά τους τέσσερις νευραλγικούς τομείς της εκπαίδευσης, της απασχόλησης, της υγειονομικής περίθαλψης και της στέγασης, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι ανάγκες χρηματοδότησης και οι διαρθρωτικές απαιτήσεις (συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών και με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, παρακολούθηση, καταπολέμηση των διακρίσεων και δημιουργία ενός εθνικού σημείου επαφής). Σε κάθε ενότητα, ένας συνοπτικός πίνακας παρουσιάζει τα κράτη μέλη που προτίθενται να εφαρμόσουν συγκεκριμένα μέτρα τα οποία απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ¹⁰. Τα κράτη μέλη που δεν εμφανίζονται στους

⁹ Η Μάλτα δεν υιοθέτησε εθνική στρατηγική για την ένταξη των Ρομά, αφού δεν υπάρχει σημαντικός πληθυσμός Ρομά στην επικράτειά της.

¹⁰ Οι συνοπτικοί πίνακες στους τέσσερις τομείς πολιτικής αφορούν πάγια δύο κατηγορίες θεμάτων: τους **στόχους**, δηλαδή, κατά πόσον οι στρατηγικές υιοθετούν τον γενικό για τον συγκεκριμένο τομέα στόχο της ΕΕ που καθορίζεται στο πλαίσιο της ΕΕ και κατά πόσον θέτουν σαφείς, συγκεκριμένους και

πίνακες δεν γνωστοποίησαν σχετικά μέτρα και πρέπει να εξετάσουν τα συγκεκριμένα ζητήματα, σε περίπτωση που αυτά αφορούν τον πληθυσμό Ρομά στο έδαφός τους.

Με βάση την αξιολόγηση, παρατίθεται σε κάθε ενότητα δέσμη συστάσεων πολιτικής που αφορά τις προτεραιότητες που πρέπει να εξετάσουν περαιτέρω τα κράτη μέλη, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν σ' αυτά, προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους. Αυτές οι συστάσεις πολιτικής θα πρέπει να ενσωματωθούν στο γενικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού.

2.1. Οι τεσσερις νευραλγικοί τομείς

α) Εκπαίδευση

Ο στόχος της ΕΕ είναι να εξασφαλίσει ότι όλα τα παιδιά των Ρομά θα ολοκληρώνουν τουλάχιστον τη φοίτησή τους στο δημοτικό σχολείο και θα έχουν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση¹¹.

Όλα τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν τη σημασία της εκπαίδευσης, και τα περισσότερα έχουν θέσει στόχους που, κατά κανόνα, υπερβαίνουν το ελάχιστο όριο που θέτει το πλαίσιο της ΕΕ –δηλαδή την ολοκλήρωση της πρώτης βαθμίδας–, καλύπτοντας ένα ευρύτερο φάσμα εκπαίδευσης: από την προσχολική¹² έως τη δευτεροβάθμια και ακόμα και την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας στην ΕΕ πρέπει να πηγαίνουν σχολείο. Ωστόσο, σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποίησε πρόσφατα ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, σε αρκετά κράτη μέλη ένα ποσοστό τουλάχιστον 10 % των παιδιών Ρομά ηλικίας 7 έως 15 ετών δεν πηγαίνει σχολείο¹³. Δεδομένου ότι αυτό είναι το πρώτο βήμα για την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδιώξουν την αύξηση των ποσοστών σχολικής φοίτησης. Ειδικότερα, για να αυξηθεί η φοίτηση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να ευνοήσουν την εγγραφή στην προσχολική αγωγή και φροντίδα,

ποσοτικοποιημένους στόχους· και τα **μέτρα** (τόσο τα γενικού χαρακτήρα όσο και εκείνα που αφορούν ειδικά τους Ρομά).

¹¹ Οι στόχοι για την ένταξη των Ρομά παρουσιάστηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», COM(2011) 173 της 5ης Απριλίου 2011.

¹² Preventing Social Exclusion through the Europe 2020 strategy – Early Childhood Development and the Inclusion of Roma Families (Πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» – Ανάπτυξη κατά την προσχολική ηλικία και ενσωμάτωση των οικογενειών Ρομά) – Επίσημη έκθεση της ευρωπαϊκής πλατφόρμας για την ενσωμάτωση των Ρομά στο πλαίσιο της βελγικής Προεδρίας, η οποία καταρτίστηκε από την UNICEF και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Παρατηρητήριο σε συνεργασία με τη βελγική ομοσπονδιακή υπηρεσία προγραμματισμού για την κοινωνική ενσωμάτωση, 2011· <http://www.ecdgroup.com/pdfs/Preventing-Social-Exclusion.pdf>.

¹³ Η έρευνα διαπίστωσε ότι τουλάχιστον το 10 % των παιδιών Ρομά ηλικίας 7 έως 15 ετών στην Ελλάδα, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, την Ιταλία και τη Γαλλία δεν πήγαιναν σχολείο: εξακολουθούσαν να παρακολουθούν προσχολική αγωγή, δεν φοιτούσαν ακόμα στη σχολική εκπαίδευση, δεν είχαν πάει σχολείο εκείνο το έτος, είχαν σταματήσει πλήρως το σχολείο ή ήδη εργάζονταν. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο στην Ελλάδα, όπου περισσότερα από το 35 % των παιδιών Ρομά δεν πήγαιναν σχολείο. (Συνοπτικά αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποίησαν, το 2012, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, η Παγκόσμια Τράπεζα και το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την κατάσταση των Ρομά σε 11 κράτη μέλη της ΕΕ).

την κατάρτιση εκπαιδευτικών και διαμεσολαβητών, καθώς και την ένταξη των μαθητών Ρομά στα σχολεία γενικής κατεύθυνσης.

Σε αρκετά κράτη μέλη σχεδιάζονται μέτρα για τον περιορισμό της πρόωρης αποχώρησης από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ κάποια κράτη μέλη εξετάζουν το ενδεχόμενο να αυξήσουν το ποσοστό των Ρομά που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Μέτρα για την αύξηση του μορφωτικού επιπέδου των παιδιών

Μέτρα που απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ	Κράτη μέλη που τα έχουν λάβει ¹⁴
Υιοθέτηση του γενικού στόχου	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, IT, CY, LV, LT, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
Συγκεκριμένοι στόχοι για τη μείωση του εκπαιδευτικού χάσματος	BE, BG, CZ, EL, ES, IT, CY, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
Διεύρυνση της πρόσβασης σε ποιοτική προσχολική αγωγή και φροντίδα	CZ, EL, ES, IT, CY, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Μέτρα που εξασφαλίζουν ότι τα παιδιά Ρομά θα ολοκληρώνουν τουλάχιστον την πρωτοβάθμια εκπαίδευση	BE, BG, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, LV, LU, HU, NL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Μείωση της πρόωρης αποχώρησης από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, AT, PL, PT, RO, SK, FI, UK
Αύξηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	CZ, ES, IT, HU, PT, FI
Μέτρα για την πρόληψη του διαχωρισμού	CZ, EL, ES, HU, PL, RO, SK
Μέτρα στήριξης	BE, CZ, EE, IE, ES, IT, CY, LV, LT, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Αρκετά κράτη μέλη παρέχουν επιπλέον μέτρα στήριξης, όπως προγράμματα διδασκαλίας και μάθησης στη γλώσσα ρομανί, προγράμματα υποστηρικτικής διδασκαλίας, όπως στήριξη των μαθησιακών δραστηριοτήτων μετά το σχολείο ή τάξεις δεύτερης ευκαιρίας, γονική αγωγή, συμπεριλαμβανομένης της διαμεσολάβησης, καθώς και ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία της εκπαίδευσης.

Παραδείγματα δράσεων που προωθούν την ενσωμάτωση των Ρομά στην εκπαίδευση

¹⁴ Αναφέρονται μόνο τα κράτη μέλη που οι σχετικές στρατηγικές τους αφορούν τον τύπο μέτρων που παρατίθενται στον πίνακα.

Η **Σλοβενία**, που ήδη απασχολεί Ρομά σε θέσεις βοηθών και διαμεσολαβητών, επιδιώκει να εντάξει τα παιδιά Ρομά το συντομότερο δυνατόν στην εκπαιδευτική διαδικασία (προσχολική αγωγή). Η καλύτερης ποιότητας κατάρτιση των εκπαιδευτικών και η αύξηση του αριθμού των δικτύων υποστηρικτικής διδασκαλίας θα οδηγήσουν σε σημαντική βελτίωση του ποσοστού ολοκλήρωσης της γενικής εκπαίδευσης από τα παιδιά Ρομά (στη Λιουμπλιάνα, όσον αφορά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το ποσοστό είναι 54,3 %, κατά μέσο όρο, έναντι 18,7 % για τους Ρομά). Επιπλέον, δίνεται προσοχή στην προώθηση του πολιτισμού και της κληρονομιάς των Ρομά.

Η **Ισπανία** καταρτίζει νέα προγράμματα διαμεσολάβησης, με σκοπό να μειώσει τα ποσοστά της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και των συχνών απουσιών (στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ο στόχος είναι να μειωθεί το εν λόγω ποσοστό από το 22,5% που είναι σήμερα στο 15 % έως το 2015 και στο 10 % έως το 2020).

Το μοντέλο Kauhajokki στη **Φινλανδία** βασίζεται σε τρεις εκπαιδευτικούς με υπόβαθρο Ρομά. Ο εκπαιδευτικός προσχολικής αγωγής παρέχει στήριξη στα παιδιά και στις οικογένειες που συμμετέχουν στην προσχολική εκπαίδευση· ο βοηθός ατόμων με ειδικές ανάγκες παρέχει στήριξη στους μαθητές ενιαίων σχολείων· και ο διαχειριστής υποθέσεων στηρίζει τους νέους στην πραγματοποίηση περαιτέρω σπουδών και στην εξεύρεση απασχόλησης.

Επιπλέον, σε πολλά έγγραφα αναφέρεται η στήριξη του πολιτισμού και της ιστορίας των Ρομά στα κανονικά προγράμματα μαθημάτων. Κατά κανόνα, οι περισσότερες στρατηγικές επισημαίνουν ότι η καλύτερη κατανόηση του πολιτισμού είναι αναγκαία για την καταπολέμηση των στερεοτύπων.

Τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης, θα πρέπει κατά προτεραιότητα στον τομέα της εκπαίδευσης:

- να εξαλείψουν τον σχολικό διαχωρισμό και την πλημμελή προσφυγή στην ειδική εκπαίδευση·
- να επιβάλουν πλήρη υποχρεωτική εκπαίδευση και να προωθήσουν την επαγγελματική κατάρτιση·
- να αυξήσουν τις εγγραφές στην προσχολική αγωγή και φροντίδα·
- να βελτιώσουν την κατάρτιση των εκπαιδευόμενων και τη σχολική διαμεσολάβηση·
- να ευαισθητοποιήσουν τους γονείς σχετικά με τη σημασία της εκπαίδευσης.

β) Απασχόληση

Ο στόχος της ΕΕ είναι να μειωθεί το χάσμα μεταξύ των Ρομά και του υπόλοιπου πληθυσμού όσον αφορά την απασχόληση¹⁵.

Όλα τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την ανάγκη να μειωθεί το χάσμα που υπάρχει μεταξύ των Ρομά και των μη Ρομά στον τομέα της απασχόλησης. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, πρέπει να ενθαρρυνθεί η εφαρμογή ολοκληρωμένης προσέγγισης σε όλα τα κράτη μέλη, και ιδίως σ' εκείνα που έχουν μεγαλύτερο πληθυσμό Ρομά ή

¹⁵

Στα περισσότερα κράτη μέλη ο αριθμός των Ρομά που δήλωναν άνεργοι ήταν τουλάχιστον διπλάσιος από τον αντίστοιχο αριθμό των μη Ρομά. Στην Ιταλία, την Τσεχική Δημοκρατία και τη Σλοβακία, μάλιστα, η μεταξύ τους διαφορά αυτή ήταν τετραπλάσια ή ακόμα και πενταπλάσια (Συνοπτικά αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήσαν, το 2012, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, η Παγκόσμια Τράπεζα και το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την κατάσταση των Ρομά σε 11 κράτη μέλη της ΕΕ).

εντονότερο τέτοιο χάσμα. Επιπλέον, οι πολιτικές ενεργητικής ένταξης¹⁶ θα πρέπει επίσης να καλύπτουν τους Ρομά. Επιπλέον, για να μπορέσουν τα κράτη μέλη να επιτύχουν απτά αποτελέσματα πρέπει να περιγράψουν τους στόχους τους με ποσοτικούς όρους που θα στηρίζονται σε σαφή βασικά στοιχεία, ώστε να είναι εφικτή η παρακολούθηση της προόδου.

Ιδίως στα κράτη μέλη που έχουν υψηλότερα ποσοστά Ρομά, ο συγκεκριμένος πληθυσμός είναι, σε μεγάλο βαθμό, συγκεντρωμένος σε αγροτικές περιοχές. Αυτά τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν υπόψη τη γεωγραφική κατανομή κατά τη χάραξη της στρατηγικής τους, εντοπίζοντας κατάλληλες δραστηριότητες (τόσο στον τομέα της γεωργίας όσο και σε άλλους τομείς) στις οποίες να μπορούν να συμμετάσχουν οι Ρομά, εξασφαλίζοντας έτσι πραγματικές ευκαιρίες απασχόλησης για τον συγκεκριμένο πληθυσμό.

Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας

Μέτρα που απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ	Κράτη μέλη που τα έχουν λάβει
Υιοθέτηση του γενικού στόχου	Όλα τα κράτη μέλη
Συγκεκριμένοι στόχοι για τη μείωση του χάσματος στην απασχόληση	BG, CZ, EL, ES, FR, HU, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Γενικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της ίσης μεταχείρισης με σκοπό τη μείωση του χάσματος στην απασχόληση	DK, DE, EE, IE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, SE
Πρόσθετα ή ειδικά μέτρα για τους Ρομά ¹⁷	BG, CZ, IE, ES, HU, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE
Πρόσβαση σε μικροπιστώσεις	IE, EL, ES, FR, IT, HU, PT, RO, SK, FI
Δημόσιοι υπάλληλοι στον δημόσιο τομέα	IE
Εξατομικευμένες υπηρεσίες	IE, IT, HU, PT, RO, FI, SE
Ολοκληρωμένη προσέγγιση	BG, CZ, ES, HU, SI, SK, FI, UK

Τα μέτρα που προτείνονται στο πλαίσιο της ΕΕ –όπως η παροχή πρόσβασης σε μικροπιστώσεις, η απασχόληση προσοντούχων δημοσίων υπαλλήλων στον δημόσιο τομέα, η παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών και η διαμεσολάβηση– εφαρμόστηκαν μόνο από ορισμένα κράτη μέλη. Αρκετά κράτη μέλη λαμβάνουν άλλα ειδικά μέτρα για να εξασφαλίσουν την ισότιμη πρόσβαση των Ρομά στην αγορά εργασίας, όπως, π.χ., επαγγελματική κατάρτιση και κατάρτιση κατά την απασχόληση ή διευκόλυνση της πρόσβασης στην παιδική φροντίδα. Αρκετά κράτη μέλη επίσης καταρτίζουν μέτρα πέραν εκείνων που προτείνονται στο πλαίσιο της ΕΕ.

Παραδείγματα δράσεων που προωθούν την ενσωμάτωση των Ρομά στην απασχόληση

¹⁶ Σύσταση 2008/867/ΕΚ της Επιτροπής σχετικά με την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας (ΕΕ L 307 της 18.11.2008, σ. 11).

¹⁷ Σκοπός των ειδικών μέτρων είναι να εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση των Ρομά στην αγορά εργασίας: τέτοια μέτρα είναι, π.χ., η επαγγελματική κατάρτιση και η κατάρτιση κατά την απασχόληση, η διαμεσολάβηση, η διευκόλυνση της πρόσβασης στην παιδική φροντίδα κ.λπ.

Η **Ισπανία** επιδιώκει να αυξήσει το ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού των Ρομά από το 44 % (το 2011) στο 50 % το 2015 και στο 60 % το 2020, θέτοντας συγκεκριμένο στόχο για το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών Ρομά. Τα προγράμματα θα προωθούν τις αναγκαίες δεξιότητες και, ταυτόχρονα, θα διευκολύνουν την πρόσβαση σε συνήθη προγράμματα κατάρτισης με στόχο την πρόσβαση στην απασχόληση.

Η **Αυστρία** προωθεί την πρόσβαση νεαρών Ρομά από κοινότητες Αυστριακών και μεταναστών στην αγορά εργασίας μέσω του βελτιωμένου προγράμματος Thara, το οποίο περιλαμβάνει κοινωνική εργασία, καθοδήγηση και κατάρτιση. Το προηγούμενο πρόγραμμα Thara (2011-2012) εστιαζόταν στην πρόσβαση των αυστριακής υπηκοότητας και των μεταναστών Ρομά στην απασχόληση, απευθυνόμενο σε 107 Ρομά και 56 συμμετέχοντες από τη δημόσια διοίκηση και την κοινωνία των πολιτών. Με βάση τα συμπεράσματά του, το τρέχον πρόγραμμα στοχεύει ειδικότερα στην ένταξη στην αγορά εργασίας, καθώς και στην υποστήριξη της αυτοαπασχόλησης.

Η **Βουλγαρία** επιδιώκει να αυξήσει, έως το 2015, κυρίως με τη στήριξη του ΕΚΤ, το ποσοστό των Ρομά στην απασχόληση, αφενός, διοργανώνοντας σειρές επιμορφωτικών μαθημάτων για περισσότερους από 28.000 ανέργους και απασχολούμενους Ρομά, ώστε να αυξηθεί το επίπεδο απασχολησιμότητας και προσόντων τους και, αφετέρου, καταρτίζοντας 1.500 άτομα σε θέματα διαχείρισης και επιχειρηματικότητας.

Η αύξηση της συμμετοχής των Ρομά στην αγορά εργασίας των κρατών μελών που έχουν μεγάλους πληθυσμούς Ρομά θα φέρει σαφή οικονομικά οφέλη, ιδίως σε καιρούς οικονομικής δυσπραγίας.

Τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης, θα πρέπει κατά προτεραιότητα στον τομέα της απασχόλησης:

- να παρέχουν εξατομικευμένη βοήθεια για την εξεύρεση εργασίας και εξατομικευμένες υπηρεσίες απασχόλησης·
- να υποστηρίζουν μεταβατικά προγράμματα κοινωνικής εργασίας συνδυασμένα με την εκπαίδευση, καθώς και κοινωνικές επιχειρήσεις που απασχολούν Ρομά ή τους παρέχουν ειδικές υπηρεσίες·
- να υποστηρίζουν την απόκτηση πρώτης επαγγελματικής εμπειρίας και την κατάρτιση κατά την απασχόληση·
- να αίρουν τους φραγμούς, καθώς και τις διακρίσεις, όσον αφορά την (επαν)είσοδο –ιδίως των γυναικών– στην αγορά εργασίας·
- να παρέχουν μεγαλύτερη υποστήριξη στην αυτοαπασχόληση και την επιχειρηματικότητα.

γ) *Υγειονομική περίθαλψη*

Ο στόχος της ΕΕ είναι να μειωθεί το χάσμα μεταξύ των Ρομά και του υπόλοιπου πληθυσμού όσον αφορά την υγειονομική περίθαλψη.

Αν και η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη είναι καθολική σε όλα τα κράτη μέλη, στην πραγματικότητα δεν μπορούν όλοι οι Ρομά να επωφεληθούν αυτών των υπηρεσιών στον ίδιο βαθμό με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Στόχος των περισσότερων κρατών μελών είναι να βελτιώσουν την πρόσβαση των Ρομά στην υγειονομική περίθαλψη μέσω της προσέγγισής τους ή με άλλες μεθόδους. Ορισμένα κράτη μέλη περιέλαβαν μέτρα για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των Ρομά και των μη Ρομά στον τομέα της υγείας, στα οποία περιλαμβάνεται μια σειρά προληπτικών ενεργειών που υπερβαίνουν εκείνες που επισημαίνονται στο πλαίσιο της ΕΕ. Ωστόσο, μόνο ελάχιστα κράτη μέλη έχουν καθορίσει σφαιρική προσέγγιση για τη βελτίωση της υγείας των Ρομά.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη εφαρμόσει ή προτίθενται να εφαρμόσουν προγράμματα στα οποία θα συμμετέχουν ειδικευμένοι Ρομά ως διαμεσολαβητές με σκοπό την ευχερέστερη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Αυτές οι πρωτοβουλίες είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτες. Ωστόσο, αυτά τα μέτρα πρέπει να συμπληρώνονται από άλλες ενέργειες ώστε να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο χάσμα που παρατηρείται μεταξύ των Ρομά και των μη Ρομά όσον αφορά την υγεία.

Η ανάγκη συστηματικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης της υγείας έχει επισημανθεί ως καίρια πρόκληση. Απαιτεί συντονισμό μεταξύ του τομέα παροχής υγειονομικής περίθαλψης και άλλων τομέων –ιδίως της εκπαίδευσης, της στέγασης, της απασχόλησης και της απαγόρευσης των διακρίσεων.

Μέτρα για τη βελτίωση της υγειονομικής περίθαλψης

Μέτρα που απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ	Κράτη μέλη που τα έχουν λάβει
Υιοθέτηση του γενικού στόχου	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK, SE
Συγκεκριμένοι στόχοι για τη μείωση του χάσματος στην υγεία	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK
Γενικά μέτρα που βασίζονται σε υφιστάμενες δομές με στόχο τη μείωση του χάσματος στην υγεία	DK, DE, EE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, PT, SE
Πρόσβαση σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη ειδικά για παιδιά και γυναίκες	EE, EL, ES, FR, IT, HU, PL, SK, SE
Πρόσθετα μέτρα ¹⁸	BE, BG, CZ, EE, ES, HU, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Αρκετά κράτη μέλη επισημαίνουν την ανάγκη να εστιαστεί η προσοχή στην υγεία των παιδιών και των γυναικών¹⁹. Ορισμένα κράτη μέλη αναφέρουν τη σημασία που έχει η κατάρτιση επαγγελματιών του τομέα υγείας, ώστε να μπορούν να συναλλάσσονται με άτομα από διαφορετικό κοινωνικοπολιτιστικό υπόβαθρο.

¹⁸ Αυτά τα μέτρα αφορούν την προληπτική περίθαλψη (π.χ., τη βελτίωση των ποσοστών εμβολιασμού και τις εκστρατείες για υγιεινό τρόπο ζωής) αλλά και την αναπαραγωγική υγεία (π.χ. πρόληψη εγκυμοσύνης ανηλίκων) μεταξύ των Ρομά. Αρκετά κράτη μέλη αναφέρουν επίσης μέτρα που απαγορεύουν τη γεμάτη προκαταλήψεις συμπεριφορά των επαγγελματιών του τομέα υγείας.

¹⁹ Με προτεραιότητα την αναπαραγωγική υγεία και την προληπτική περίθαλψη, συμπεριλαμβανομένης της καλύτερης ανοσοποίησης.

Παραδείγματα δράσεων που προωθούν την ενσωμάτωση των Ρομά στην υγειονομική περίθαλψη

Η **Ουγγαρία**, με τη βοήθεια του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, σκοπεύει να καταρτίσει 2.000 γυναίκες Ρομά και να διευκολύνει την απόκτηση πείρας σε κοινωνικές υπηρεσίες και σε υπηρεσίες παιδικής φροντίδας και προστασίας, καθώς και σε θέσεις όπως κοινωνικοί λειτουργοί οικογενειακής υποστήριξης, φορείς ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών, διαμεσολαβητές απασχόλησης και διαμεσολαβητές υγειονομικής περίθαλψης.

Η **Ιρλανδία** δημιούργησε ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών υγείας ειδικά για μετακινούμενους πληθυσμούς, όπως οι μονάδες υγείας μετακινούμενων πληθυσμών (Traveller Health Units) και τα έργα πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης (Primary Health Care Projects), συμπεριλαμβανομένων διαμεσολαβητών υγείας και νοσοκόμων δημόσιας υγείας για μετακινούμενους πληθυσμούς. Από το 1994 ορισμένες γυναίκες τέτοιων πληθυσμών έχουν λάβει κατάρτιση διαμεσολαβητών υγείας σε επίπεδο κοινοτήτων με σκοπό την ανάπτυξη πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης με βάση τις αξίες των μετακινούμενων πληθυσμών.

Στη **Ρουμανία**, για να αυξηθεί η πρόσβαση των Ρομά στις υπηρεσίες δημόσιας υγείας, το κράτος απασχόλησε, έως το 2011, περίπου 450 διαμεσολαβητές υγείας. Ο ρόλος τους είναι να διευκολύνουν τον διάλογο μεταξύ των Ρομά και των ιατρικών φορέων και του ιατρικού προσωπικού. Υποστηρίζουν ενεργά τους Ρομά όσον αφορά την απόκτηση εγγράφων στοιχείων ταυτότητας, την ασφάλιση υγείας, την εγγραφή στις καταστάσεις οικογενειακών ιατρών και την ευαισθητοποίηση των μητέρων σχετικά με διάφορα προβλήματα υγείας. Αφού αυτή η πρακτική αποδείχτηκε θετική, ένας από τους στόχους ένταξης των Ρομά είναι η αύξηση του αριθμού των διαμεσολαβητών υγείας κατά 25 % έως το 2020.

Ωστόσο, αυτές οι δεσμεύσεις πρέπει να συγκεκριμενοποιηθούν με σαφέστερα χρονοδιαγράμματα υλοποίησής τους και με τον καθορισμό μετρήσιμων στόχων, ώστε η πρόοδος να μπορεί να παρακολουθείται. Επιπλέον, πολλά κράτη μέλη πρέπει να χορηγήσουν σαφέστερα χρηματοοικονομικά μέσα για να μειώσουν τις ανισότητες στον τομέα της υγείας.

Τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης, θα πρέπει κατά προτεραιότητα στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης:

- να επεκτείνουν την κάλυψη και τις υπηρεσίες όσον αφορά την υγεία και τη βασική κοινωνική ασφάλιση (και μέσω της εγγραφής στα μητρώα των τοπικών αρχών)·
- να βελτιώσουν την πρόσβαση των Ρομά, και άλλων ευάλωτων ομάδων, σε βασικές, επείγουσες και ειδικευμένες υπηρεσίες·
- να πραγματοποιήσουν εκστρατείες ευαισθητοποίησης όσον αφορά τους τακτικούς ιατρικούς ελέγχους, την προγεννητική και μεταγεννητική φροντίδα, τον οικογενειακό προγραμματισμό και την ανοσοποίηση·
- να εξασφαλίσουν την εφαρμογή προληπτικών υγειονομικών μέτρων στους Ρομά, ιδίως στις γυναίκες και στα παιδιά·
- να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης, με έμφαση στους διαχωρισμένους καταυλισμούς.

δ) *Στέγαση και ουσιώδεις υπηρεσίες*

Ο στόχος της ΕΕ είναι να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ του ποσοστού των Ρομά που έχουν πρόσβαση σε στέγαση και σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και του υπόλοιπου ποσοστού αυτού του πληθυσμού.

Παρά το γεγονός ότι όλα τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την ανάγκη βελτίωσης των συνθηκών στέγασης πολλών Ρομά, ελάχιστα από αυτά προτείνουν συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση της κατάστασης στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης. Τα αποσπασματικά μέτρα που δεν εντάσσονται στη σφαιρική προσέγγιση του στεγαστικού προβλήματος, η οποία θα περιλάμβανε και άλλα συνοδευτικά μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της υγειονομικής περίθαλψης, ενδέχεται να μην επιτύχουν βιώσιμα αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να εξετάσουν τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής των στεγαστικών παρεμβάσεων, του πολεοδομικού σχεδιασμού και της αγροτικής ανάπτυξης, και να τα εντάξουν σ' αυτά τα σφαιρικά σχέδια. Ορισμένα κράτη μέλη, ιδίως εκείνα με σχετικά μικρό πληθυσμό Ρομά, αντιμετωπίζουν τα στεγαστικά προβλήματα των Ρομά με τις υφιστάμενες δομές τους. Αρκετά κράτη μέλη αντιμετωπίζουν το στεγαστικό πρόβλημα, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε εργατικές κατοικίες.

Μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης όσον αφορά τη στέγαση

Μέτρα που απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ	Κράτη μέλη που τα έχουν λάβει
Υιοθέτηση του γενικού στόχου	Όλα τα κράτη (εκτός από την LT)
Συγκεκριμένοι στόχοι για τη μείωση του χάσματος όσον αφορά την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσίες κοινής ωφέλειας	Όλα τα κράτη (εκτός από την LT)
Γενικά μέτρα που βασίζονται σε υφιστάμενες δομές	DK, DE, EE, LV, LU, NL, AT, SE
Πρόσβαση σε στέγαση, συμπεριλαμβανομένων των εργατικών κατοικιών	BG, CZ, DK, DE, IE, ES, IT, CY, HU, AT, PT, SI, SK, SE
Ικανοποίηση των αναγκών του πληθυσμού χωρίς μόνιμο τόπο εγκατάστασης	BE, IE, FR, AT, UK
Ολοκληρωμένη προσέγγιση	CZ, ES, FR, HU, PT, RO, FI

Μόνο ελάχιστα κράτη μέλη σχεδιάζουν ειδικά μέτρα για την προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στη στέγαση. Τα περισσότερα κράτη μέλη με μετακινούμενους πληθυσμούς προβλέπουν ειδικά μέτρα για πληθυσμούς χωρίς μόνιμο τόπο εγκατάστασης. Η δραστηριοποίηση των περιφερειακών και τοπικών αρχών, καθώς και των τοπικών κοινοτήτων των Ρομά και των μη Ρομά είναι σημαντική για την εξεύρεση βιώσιμων λύσεων από τα κράτη μέλη.

Παραδείγματα δράσεων που προωθούν την ενσωμάτωση των Ρομά όσον αφορά τη στέγαση

Στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, οι περιφερειακές αρχές της Ουαλίας εφαρμόζουν ειδικά μέτρα για τη βελτίωση των καταλυμάτων και την πρόσβαση σε υπηρεσίες για Ρομά και μετακινούμενους πληθυσμούς. Η χρηματοδότηση που χορηγείται στις τοπικές αρχές από την ουαλική κυβέρνηση προκειμένου να καταστεί εφικτή η δημιουργία και ο εξοπλισμός νέων εγκαταστάσεων αυξήθηκε από το 75 % στο 100 %.

Στην **Ουγγαρία**, για να προωθηθεί η κοινωνική ενσωμάτωση όσων ζουν σε γκετοποιημένα περιβάλλοντα, θα εφαρμοστούν ολοκληρωμένα προγράμματα που θα βελτιώνουν τις κοινωνικές, τοπικές, εκπαιδευτικές, υγειονομικές, εργασιακές και στεγαστικές συνθήκες, με την αξιοποίηση

πόρων τόσο του ΕΚΤ όσο και του ΕΤΠΑ. Εκτός από τη δημιουργία κοινοτικών κέντρων που θα παρέχουν υγειονομικές και άλλες υπηρεσίες στους κατοίκους, θα αντιμετωπίζονται επίσης οι στεγαστικές τους ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων των εργατικών κατοικιών.

Στη **Γαλλία**, αρκετές τοπικές αρχές έχουν δημιουργήσει «χωριά ενσωμάτωσης», για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες μειονεκτούντων ατόμων, όπως οι Ρομά, τα οποία ζουν σε παράνομους καταυλισμούς. Τέτοια προγράμματα θα εφαρμοστούν και από άλλες τοπικές αρχές, με τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Δεδομένης της σημασίας που έχει το τοπικό επίπεδο όσον αφορά τα στεγαστικά ζητήματα, τα κράτη μέλη καλούνται να προωθούν την τοπική ανάπτυξη με αιχμή τους τοπικούς φορείς, καθώς και τις ολοκληρωμένες εδαφικές επενδύσεις που υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής²⁰.

Τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης, θα πρέπει κατά προτεραιότητα στον τομέα της στέγασης:

- να προωθούν την καταπολέμηση του διαχωρισμού·
- να διευκολύνουν τις τοπικές ολοκληρωμένες προσεγγίσεις για το στεγαστικό πρόβλημα, με ιδιαίτερη προσοχή στις υποδομές κοινής ωφέλειας και κοινωνικών υπηρεσιών·
- κατά περίπτωση, να βελτιώνουν τη διαθεσιμότητα, την προσιτότητα και την ποιότητα των εργατικών κατοικιών και των χώρων προσωρινής εγκατάστασης με πρόσβαση σε προσιτές υπηρεσίες στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης.

2.2. Αξιολογηση των διαρθρωτικών απαιτήσεων

Το πλαίσιο της ΕΕ καλεί τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν στοχευμένη προσέγγιση σύμφωνα με τις κοινές βασικές αρχές για την ενσωμάτωση των Ρομά και να εξασφαλίσουν ότι οι εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά θα συμφωνούν με τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

α) *Κινητοποίηση του περιφερειακού/τοπικού επιπέδου και της κοινωνίας των πολιτών*

Το πλαίσιο της ΕΕ επισήμανε την ανάγκη συνεχούς διαλόγου με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, καθώς και με την κοινωνία των πολιτών Ρομά για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των εθνικών στρατηγικών.

Αν και τα περισσότερα κράτη μέλη τονίζουν τα τοπικά προγράμματα ή πρωτοβουλίες που λαμβάνονται από τις τοπικές ή περιφερειακές αρχές με σκοπό την προώθηση της ένταξης των Ρομά, μόνο ελάχιστα προβλέπουν ρητά την

²⁰ Elements for a Common Strategic Framework 2014-2020 (Στοιχεία για ένα κοινό πλαίσιο στρατηγικής 2014-2020), έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (2012) 61 τελικό, της 14ης Μαρτίου 2012.

κινητοποίηση αυτών των αρχών όσον αφορά την εφαρμογή και την παρακολούθηση των στρατηγικών. Επιπλέον, γίνεται ελάχιστη αναφορά στη συμμετοχή ή διαβούλευση των εν λόγω τοπικών δημόσιων φορέων όσον αφορά την κατάρτιση των στρατηγικών. Σε εξαιρετικά ελάχιστες περιπτώσεις, τα κράτη μέλη δεν καθορίζουν σαφή μέτρα σε εθνικό επίπεδο, αλλά εφαρμόζονται συγκεκριμένα προγράμματα σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Όσον αφορά την κοινωνία των πολιτών, αρκετά κράτη μέλη διεξήγαγαν εκτεταμένες διαβουλεύσεις με εκπροσώπους των Ρομά και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά την κατάρτιση των εγγράφων πολιτικής τους, αν και οι παρατηρήσεις που έλαβαν δεν φάνηκε πάντα να συνυπολογίζονται.

Κινητοποίηση των περιφερειακών και τοπικών αρχών και της κοινωνίας των πολιτών

Μέτρα που απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ	Κράτη μέλη που τα έχουν λάβει
Διαβουλεύσεις των τοπικών και περιφερειακών αρχών ή των εκπροσώπων των Ρομά/της κοινωνίας των πολιτών κατά τη χάραξη της στρατηγικής	BE, BG, DK, DE, EE, IE, ES, FR, IT, LV, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Σχεδιαζόμενη συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών στην εφαρμογή	BE, BG, CZ, DE, IE, EL, ES, FR, CY, LV, LT, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Σχεδιαζόμενη συμμετοχή των εκπροσώπων των Ρομά/της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή	BE, BG, DE, IE, EL, ES, FR, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Ωστόσο, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν εξήγησαν πώς αντιλαμβάνονται τη συνεργασία με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, αφενός, και την κοινωνία των πολιτών και τις κοινότητες των Ρομά, αφετέρου, όσον αφορά την εφαρμογή και την παρακολούθηση των πολιτικών τους. Τα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλουν περισσότερες προσπάθειες προκειμένου να εμπλέξουν ουσιαστικά τόσο τις περιφερειακές και τοπικές αρχές όσο και την κοινωνία των πολιτών σε όλα τα στάδια των εθνικών στρατηγικών.

Τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης, θα πρέπει κατά προτεραιότητα:

- να συμπεριλάβουν ενεργά τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες αρμοδιότητές τους, όσον αφορά την επανεξέταση, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των στρατηγικών·
- να συμπεριλάβουν την κοινωνία των πολιτών, καθώς και τις οργανώσεις των Ρομά, στην εφαρμογή και παρακολούθηση των στρατηγικών·
- να εξασφαλίσουν τον συντονισμό μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης που συμμετέχουν στην υλοποίηση των στρατηγικών·
- να εντάξουν την ενσωμάτωση των Ρομά στα περιφερειακά και τοπικά προγράμματα δράσης·
- να αξιοποιήσουν τους πόρους του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου για να ενισχύσουν τις δυνατότητες δράσης των οργανώσεων των Ρομά.

β) *Αποτελεσματική παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμοζόμενης πολιτικής*

Το πλαίσιο της ΕΕ καλεί τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στις στρατηγικές τους αυστηρές μεθόδους ελέγχου για να αξιολογούν τον αντίκτυπο των δράσεων για την ένταξη των Ρομά και έναν μηχανισμό επανεξέτασης για την προσαρμογή της στρατηγικής.

Αρκετά κράτη μέλη αναγνωρίζουν την ανάγκη ενός αυστηρού συστήματος παρακολούθησης, ενώ ορισμένα από αυτά προσπαθούν να εφαρμόσουν ή τουλάχιστον σχεδιάζουν να αναπτύξουν ένα τέτοιο σύστημα. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν δοκιμάσει επιτυχώς την εφαρμογή εδαφικής προσέγγισης όσον αφορά την παρακολούθηση της κατάστασης, ιδίως στους τομείς όπου η στέρηση είναι εντονότερη. Ωστόσο, απαιτούνται ουσιώδεις προσπάθειες για να ικανοποιηθούν οι προσδοκίες που τίθενται από το πλαίσιο της ΕΕ και για να εξασφαλιστεί η υποβολή επαρκών στοιχείων σχετικά με την κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση των Ρομά στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», όπου κρίνεται σκόπιμο.

Παρακολούθηση και εφαρμογή

Μέτρα που απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ	Κράτη μέλη που τα έχουν λάβει
Αυστηρή παρακολούθηση με σκοπό την αξιολόγηση του αντικτύπου	IE, LV, PT, SK
Μηχανισμός επανεξέτασης για την προσαρμογή της στρατηγικής	BG, IE, EL, ES, LV, SK, FI, SE

Τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης, θα πρέπει:

- να αναπτύξουν ή να εφαρμόσουν υφιστάμενα αυστηρά συστήματα παρακολούθησης, με τη θέσπιση βασικών και κατάλληλων δεικτών και μετρήσιμων στόχων σε συνεργασία, όπου είναι εφικτό, με τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες·
- να εξασφαλίσουν ότι κάθε πρόγραμμα προβλέπει την αξιολόγηση της επάρκειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητάς του, καθώς και του αντικτύπου του.

γ) *Απαγόρευση των διακρίσεων και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων*

Το πλαίσιο της ΕΕ καλεί τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν ότι οι Ρομά δεν υφίστανται διακρίσεις, αλλά αντιμετωπίζονται όπως κάθε άλλος πολίτης με ισότιμη πρόσβαση σε όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

Στις στρατηγικές τους όλα τα κράτη μέλη έδωσαν έμφαση στην προώθηση της απαγόρευσης των διακρίσεων και στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στις περισσότερες στρατηγικές μια ειδική ενότητα ή ένα ειδικό κεφάλαιο αφιερώνεται στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα και την

καταπολέμηση των διακρίσεων ή την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων).

Μέτρα για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της απαγόρευσης των διακρίσεων

Μέτρα που απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ	Κράτη μέλη που τα έχουν λάβει
Προσπάθειες στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της απαγόρευσης των διακρίσεων	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, CY, LV, LT, LU, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Η αντιμετώπιση της μη εγγραφής των Ρομά στα εθνικά δημοτολόγια και της απουσίας στοιχείων ταυτότητας, κατά περίπτωση, είναι απόλυτη προϋπόθεση για την εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες. Το πρόβλημα αυτό θα πρέπει να επιλυθεί άμεσα και ορθά από τα κράτη μέλη που το αντιμετωπίζουν.

Η εντατικοποίηση της καταπολέμησης των διακρίσεων και του ρατσισμού, συμπεριλαμβανομένων των μορφών εκείνων που πλήττουν τους Ρομά, πρέπει να ενταχθεί στο πλαίσιο αυστηρής προσέγγισης σε κάθε κράτος μέλος. Αυτό θα πρέπει να βασίζεται στην πλήρη συμμόρφωση όλων με την ενωσιακή²¹ και την εθνική νομοθεσία και στην ευαισθητοποίηση σχετικά με το κοινωνικό συμφέρον που παρουσιάζει η ένταξη των Ρομά. Οι ευκαιρίες διαπολιτισμικών συναντήσεων μπορούν να στηρίξουν την ευαισθητοποίηση και να διευκολύνουν τον αποστιγματισμό.

Το παιδιά Ρομά είναι μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα όσον αφορά την πρόσβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα, πρόβλημα το οποίο σπανίως εξετάζεται πέρα από το πεδίο της εκπαίδευσης και της υγείας. Αρκετές στρατηγικές αφιερώνουν ιδιαίτερη προσοχή στην κατάσταση των γυναικών Ρομά, αν και απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες ώστε να μπορούν οι γυναίκες αυτές να ασκούν τα δικαιώματά τους.

Σημαντικός αριθμός Ρομά που ζουν στα κράτη μέλη είναι νόμιμα διαμένοντες υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα με τους μετανάστες που προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ. Δεν πρέπει να υφίστανται δυσμενείς διακρίσεις, αλλά να έχουν τα ίδια δικαιώματα με εκείνα που παρέχονται σε μετανάστες από τρίτες χώρες.

Τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο ολοκληρωμένης προσέγγισης, θα πρέπει κατά προτεραιότητα:

- να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι Ρομά είναι εγγεγραμμένοι στις αρμόδιες αρχές·
- να επιταχύνουν την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων των πολλαπλών διακρίσεων·
- να καταστήσουν εφικτή την κατανόηση από τους πολίτες ότι η

²¹ Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000). Απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ, της 28ης Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (ΕΕ L 328 της 6.12.2008).

ενσωμάτωση των Ρομά συνεπάγεται κοινά οφέλη·

- **να καταπολεμήσουν την παιδική εργασία και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα την εμπορία ανθρώπων, και μέσω διεθνούς συνεργασίας.**

δ) Εθνικά σημεία επαφής

Το πλαίσιο της ΕΕ κάλεσε τα κράτη μέλη να ορίσουν από ένα εθνικό σημείο επαφής για την εθνική στρατηγική ένταξης των Ρομά, το οποίο θα έχει την αρμοδιότητα να συντονίζει την ανάπτυξη και την εφαρμογή της στρατηγικής. Όλα τα κράτη μέλη ικανοποίησαν αυτό το αίτημα και πλέον διαθέτουν εθνικά σημεία επαφής –τα περισσότερα σε υψηλό επίπεδο²². Ο σαφής καθορισμός των συντονιστικών αρχών και των 27 κρατών μελών συνιστά βελτίωση σε σύγκριση με το παρελθόν και σαφή ένδειξη της πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αφορούν την ενσωμάτωση των Ρομά²³. Παράλληλα, θα πρέπει να εξασφαλιστεί η στενή συνεργασία μεταξύ των εθνικών σημείων επαφής και των αρχών που είναι αρμόδιες για τη χρηματοδότηση και υπεύθυνες για την υλοποίηση.

Εθνικά σημεία επαφής

Μέτρα που απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ	Κράτη μέλη που τα έχουν λάβει
Ορισμός εθνικού σημείου επαφής	Όλα τα κράτη μέλη

Θα πρέπει να εφαρμοστούν όλα τα μέτρα ώστε τα εθνικά σημεία επαφής να είναι σε θέση να συντονίζουν αποτελεσματικά τις πολιτικές ένταξης των Ρομά.

2.3. Αξιολόγηση της χρηματοδότησης των μετρών

Το πλαίσιο της ΕΕ κάλεσε τα κράτη μέλη να χορηγήσουν στα μέτρα ένταξης των Ρομά επαρκή χρηματοδότηση από τους εθνικούς προϋπολογισμούς, η οποία θα συμπληρωθεί, κατά περίπτωση, με ενωσιακή και διεθνή χρηματοδότηση. Από την αξιολόγηση των εθνικών στρατηγικών προκύπτει ότι τα περισσότερα κράτη μέλη δεν χορήγησαν επαρκείς δημοσιονομικούς πόρους για την ένταξη των Ρομά. Μόνο ελάχιστα κράτη μέλη έχουν βρει δημοσιονομικούς πόρους και συγκεκριμένα ποσά για μέτρα ένταξης των Ρομά.

Αρκετά κράτη μέλη, για να εξασφαλίσουν την υλοποίηση των πολιτικών τους με σκοπό την ένταξη των Ρομά, σχεδιάζουν να βασιστούν κυρίως στη χρηματοδότηση της ΕΕ –ιδίως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης. Αν και υπάρχουν δυνατότητες στήριξης των ευάλωτων ομάδων, όπως οι Ρομά, εντός του πλαισίου της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη, οι περισσότερες στρατηγικές δεν αναφέρουν καθόλου το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). Η χορήγηση κονδυλίων από τον προϋπολογισμό για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά θα πρέπει να ακολουθεί εδαφική προσέγγιση, αντιμετωπίζοντας τις ιδιαίτερες ανάγκες των γεωγραφικών

²² Τα εθνικά σημεία επαφής παρουσιάζονται στην εξής διεύθυνση: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/national-strategies/index_en.htm.

²³ Στην Ελλάδα ο ορισμός του εθνικού σημείου επαφής προβλέπεται για το δεύτερο εξάμηνο το 2012.

περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια ή τις ομάδες-στόχους που αντιμετωπίζουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο δυσμενών διακρίσεων ή αποκλεισμού, με ειδική μέριμνα για τις περιθωριοποιημένες κοινότητες, όπως οι Ρομά²⁴.

Κατανομή χρηματοδότησης

Μέτρα που απαιτούνται από το πλαίσιο της ΕΕ	Κράτη μέλη που τα έχουν λάβει
Καμία μνεία χρηματοδότησης	IE, FR, CY, LU, NL, AT, FI, UK
Καμία χορήγηση κονδυλίων από τον προϋπολογισμό	BE, DK, DE, EE, ES
Αναφορά της χρηματοδότησης από τους εθνικούς προϋπολογισμούς	BG, EL, LV, LT, HU, PL, RO, SI, SK, SE
Αναφορά διεθνούς/ενωσιακής χρηματοδότησης	CZ, EL, LV, LT, HU, PL, PT, RO, SI, SK

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν με αποδοτικότερο τρόπο περισσότερα κονδύλια της ΕΕ για την ένταξη των Ρομά στο πλαίσιο των προσπαθειών τους να βελτιώσουν το ποσοστό τους απορρόφησης.

Τα κράτη μέλη, για να εξασφαλίσουν τη βιώσιμη υλοποίηση των στρατηγικών τους για την ένταξη των Ρομά, θα πρέπει να επιδείξουν σαφή δέσμευση όσον αφορά την εξασφάλιση της χρηματοδότησής τους έως το 2020, αντικατοπτρίζοντας με αυτόν τον τρόπο την πολιτική τους βούληση όσον αφορά την αντιμετώπιση του αποκλεισμού των Ρομά.

3. ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Το πλαίσιο της ΕΕ επισημαίνει ότι οι στόχοι που θέτει για ένταξη των Ρομά αφορούν εξίσου τις χώρες της διεύρυνσης. Οι εθνικές στρατηγικές των εν λόγω χωρών όσον αφορά την ένταξη των Ρομά θα πρέπει να επανεξεταστούν με βάση αυτούς τους στόχους και να αντανakλούν τη σφαιρική προσέγγιση που απαιτείται από το πλαίσιο της ΕΕ. Αυτό επισημαίνεται σαφώς στο έγγραφο της Επιτροπής με τίτλο «Στρατηγική διεύρυνσης και κυριότερες προκλήσεις για την περίοδο 2011-2012»²⁵.

Η Επιτροπή παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις στις ετήσιες εκθέσεις προόδου που εκπονεί. Εκτός από την εστίαση της προσοχής στους τέσσερις βασικούς τομείς του πλαισίου της ΕΕ, οι χώρες των δυτικών Βαλκανίων και η Τουρκία πρέπει να

²⁴ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεργάζεται με την Παγκόσμια Τράπεζα για την κατάρτιση μεθοδολογίας χαρτογράφησης, καθώς και χαρτών της φτώχειας και του αποκλεισμού για τα περισσότερα κράτη μέλη που εντάχθηκαν στην ΕΕ από το 2004 και μετά. Το 2011 το Δικτυακό Παρατηρητήριο Χωροταξίας του Ευρωπαϊκού Εδάφους απηύθυνε πρόταση υποβολής προτάσεων για την κατάρτιση χαρτών της φτώχειας και του αποκλεισμού για αρκετά κράτη μέλη που εντάχθηκαν στην ΕΕ πριν από το 2004. Στο τέλος του 2011 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε, κατά την επόμενη περίοδο προγραμματισμού, να υποβάλουν τα κράτη μέλη τη συμβολή των συμβάσεων εταιρικής σχέσης και των επιχειρησιακών τους προγραμμάτων για την καταπολέμηση της φτώχειας, επικεντρώνοντας τις προσπάθειές τους σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές ή ομάδες-στόχους.

²⁵ COM(2011) 666.

μεριμνήσουν ιδιαίτερα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε έγγραφα πιστοποίησης της ταυτότητας του προσώπου και στην εγγραφή σε μητρώα των τοπικών αρχών²⁶. Οι εθνικές αρχές των χωρών της διεύρυνσης θα πρέπει να παραμείνουν προσηλωμένες στην πραγματοποίηση συγκεκριμένης προόδου σε όλους τους συναφείς τομείς²⁷.

Στις υποψήφιες χώρες χρηματοδοτούνται ήδη αρκετά μέτρα στο πλαίσιο της σχετικής με την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων συνιστώσας του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ). Οι δικαιούχες χώρες έχουν αφιερώσει μια ενότητα του επιχειρησιακού τους προγράμματος στις ευάλωτες ομάδες και τους Ρομά, μέσω της οποίας προωθούν την κοινωνική ενσωμάτωση, συμπεριλαμβανομένων επιμορφωτικών ενεργειών, δράσεων επαγγελματικού προσανατολισμού και δραστηριοτήτων για την καλύτερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας.

Η Επιτροπή, για να βοηθήσει περαιτέρω τις χώρες της διεύρυνσης στις προσπάθειές τους να προωθήσουν την ένταξη των Ρομά, έλαβε μέτρα για να βελτιώσει τη χρήση του ΜΠΒ, ώστε να αντιμετωπίσει την ένταξη των Ρομά σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο με πιο στρατηγικό τρόπο επικεντρωμένο στην παραγωγή αποτελεσμάτων²⁸.

Η καλύτερη ενσωμάτωση των Ρομά συνιστά ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης και εξασφάλισης κοινωνιών με λιγότερους αποκλεισμούς στις χώρες της διεύρυνσης. Αυτό συνιστά μία από τις αξίες της ΕΕ τις οποίες τα κράτη της διεύρυνσης ενθαρρύνονται να υιοθετήσουν στο πλαίσιο της ενταξιακής τους πορείας. Ωστόσο, το γεγονός ότι σήμερα οι Ρομά ζουν σε άθλιες συνθήκες στις χώρες της διεύρυνσης οδήγησε σε αύξηση του αριθμού των Ρομά που μεταναστεύουν προσωρινά σε κράτη μέλη της ΕΕ στο πλαίσιο του καθεστώτος απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης διαβατηρίου και, ακόμα, στην εκ μέρους τους υποβολή αίτησης ασύλου²⁹. Αυτό μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων, το οποίο είναι ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα προς την ενσωμάτωση των δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ. Οι χώρες της διεύρυνσης πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την περαιτέρω ένταξη των πολιτών Ρομά. Αυτό θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει βιώσιμες λύσεις για τους πρόσφυγες και τους εκτοπισθέντες στο εσωτερικό της χώρας, πολλοί από τους οποίους είναι Ρομά³⁰.

²⁶ Η διακήρυξη του Ζάγκρεμπ, της 27ης Οκτωβρίου 2011, εγκρίθηκε στη διάσκεψη για τη χορήγηση εγγράφων οικογενειακής κατάστασης και την εγγραφή σε μητρώα στη νοτιοανατολική Ευρώπη.

²⁷ Η προσήλωση αυτή περιλαμβάνει: κατάρτιση ή επανεξέταση σχετικών γενικών και ειδικών σχεδίων δράσης και προγραμμάτων στους τέσσερις βασικούς τομείς: διευκόλυνση της πρόσβασης σε έγγραφα προσωπικών στοιχείων και στην εγγραφή σε μητρώα· ενίσχυση της προσχολικής εκπαίδευσης και περιορισμό της πρόωρης αποχώρησης των Ρομά από το σχολείο· τόνωση της απασχόλησης των Ρομά στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα· πρόληψη των διακρίσεων όσον αφορά την κοινωνική μέριμνα και την υγειονομική περίθαλψη, καθώς και βελτίωση των συνθηκών στέγασης των Ρομά, ιδίως εκείνων που ζουν σε αυθαίρετους καταυλισμούς.

²⁸ Η εφαρμογή παρακολουθείται μέσω του μηχανισμού παρακολούθησης της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης και μέσω των ετήσιων εκθέσεων προόδου· το 2012 θα δοθεί συνέχεια στα επιχειρησιακά συμπεράσματα στο πλαίσιο συνεδριάσεων της επιτροπής σταθεροποίησης και σύνδεσης.

²⁹ SEC(2011) 695 και SEC(2011) 1570.

³⁰ Η διαδικασία του Σεράγεβο (Δήλωση του Βελιγραδίου, της 7ης Νοεμβρίου 2011) περιλαμβάνει ένα κοινό περιφερειακό πρόγραμμα ύψους 584 εκατ. ευρώ για τον συγκεκριμένο τομέα.

4. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Η εκ μέρους της Επιτροπής αξιολόγηση των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά αποδεικνύει ότι τα κράτη μέλη καταβάλλουν προσπάθειες για την κατάρτιση σφαιρικής προσέγγισης με στόχο την ένταξη των Ρομά. Ωστόσο, πρέπει να γίνουν πολύ περισσότερες ενέργειες σε εθνικό επίπεδο. Η κοινωνικοοικονομική ένταξη των Ρομά εξακολουθεί να αποτελεί πρωταρχική και κύρια ευθύνη των κρατών μελών και θα απαιτηθούν μεγαλύτερες προσπάθειες εκ μέρους τους για να αρθούν στο ύψος των ευθυνών τους, όπως λήψη πιο συγκεκριμένων μέτρων, καθορισμός σαφών στόχων για μετρήσιμα αποτελέσματα, σαφώς διατιθέμενη χρηματοδότηση σε εθνικό επίπεδο και αυστηρό εθνικό σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Για να αντιμετωπίσουν τις διαπιστωμένες προκλήσεις και να επιτύχουν την αποτελεσματική ενσωμάτωση των μειονοτήτων των Ρομά, τα κράτη μέλη –ιδίως εκείνα που έχουν μεγάλο πληθυσμό Ρομά— πρέπει κυρίως:

- *Να συνεχίσουν τον τακτικό διμερή διάλογο με την Επιτροπή και τους ενδιαφερόμενους φορείς ώστε:*
 - να εξασφαλίσουν ότι οι εθνικές στρατηγικές και σχέδια δράσης συμμορφώνονται με τη νομοθεσία και τις πολιτικές της ΕΕ και ανταποκρίνονται στη συγκεκριμένη κατάσταση που επικρατεί σ' αυτά, συμπεριλαμβανομένων των γενικών πολιτικών και των μεταρρυθμίσεων στον δημόσιο τομέα, και να λάβουν υπόψη τον αντίκτυπο της οικονομικής κρίσης·
 - να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική χρήση τόσο των εθνικών όσο και των ευρωπαϊκών κονδυλίων·
 - να προωθήσουν και να παρακολουθήσουν την ακριβή εφαρμογή των στρατηγικών.
- *Να εμπλέξουν στις προσπάθειες τις περιφερειακές και τοπικές αρχές*

Τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίσουν ότι η υλοποίηση των στρατηγικών συμφωνεί με τα περιφερειακά και τοπικά σχέδια. Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές είναι απαραίτητες για να υπάρξει αλλαγή και πρέπει να είναι πλήρως συντονισμένες όσον αφορά την επανεξέταση και την εφαρμογή των στρατηγικών. Επιπλέον, η Επιτροπή θα προωθήσει περαιτέρω την ανταλλαγή πείρας και τη δικτύωση μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών.
- *Να συνεργάζονται στενά με την κοινωνία των πολιτών*

Η κοινωνία των πολιτών –και ιδίως οι οργανώσεις των Ρομά– δεν θα πρέπει να θεωρούνται παθητικοί δέκτες των αλλαγών, αλλά να καλούνται να διαδραματίσουν ενεργητικό ρόλο στην κυοφορία αυτών των αλλαγών. Πρέπει να συμβάλλουν καθοριστικά στην ενσωμάτωση των Ρομά και στη δημιουργία εμπιστοσύνης μεταξύ της εκάστοτε πλειονότητας και των μειονοτήτων. Τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν τη

συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην επανεξέταση, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των εθνικών τους στρατηγικών.

- *Να χορηγούν αναλογικούς χρηματοδοτικούς πόρους*

Τα κράτη μέλη πρέπει να χορηγούν επαρκείς πόρους για την υλοποίηση των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά, αφού αυτό αντανακλά τις φιλοδοξίες των κρατών μελών. Πέραν της εθνικής χρηματοδότησης, οι δράσεις που περιλαμβάνονται σ' αυτές τις στρατηγικές θα αποτελέσουν επίσης αντικείμενο των διαπραγματεύσεων για τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Το πλαίσιο πολιτικής που προτείνεται από την Επιτροπή για τη συνοχή προβλέπει ελάχιστη χορήγηση για την κοινωνική ενσωμάτωση και τη φτώχεια, καλύτερη πρόσβαση στα κονδύλια και βελτίωση του συντονισμού και της ενοποίησης τους, καθορισμό επενδυτικής προτεραιότητας για την ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά, και εκ των προτέρων απαιτήσεις περί προϋποθέσεων, εξαρτώντας τις επενδύσεις των διαρθρωτικών ταμείων από την ύπαρξη εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των Ρομά σύμφωνα με το πλαίσιο της ΕΕ.

- *Να παρακολουθούν την πρόοδο και να επιτρέπουν την προσαρμογή των πολιτικών*

Θα ελέγχεται κατά πόσον τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων εντός του «Ευρωπαϊκού εξαμήνου» συμφωνούν με τις εθνικές στρατηγικές για την ένταξη των Ρομά και, όπου κρίνεται σκόπιμο, θα γίνεται αναφορά σε ειδικές για κάθε χώρα συστάσεις, ώστε τα οικεία κράτη μέλη να καθοδηγούνται για την επίτευξη περαιτέρω προόδου. Τα προσεχή έτη, και ανάλογα με το μέγεθος του εκάστοτε πληθυσμού των Ρομά, τα κράτη μέλη θα κληθούν να αντιμετωπίσουν με συστηματικό τρόπο το ζήτημα της ενσωμάτωσης των Ρομά στα εθνικά τους προγράμματα μεταρρυθμίσεων.

Επιπλέον, το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση περιλαμβάνει σύνοψη των κυριότερων σημείων που βοηθούν τα κράτη μέλη να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ των Ρομά και των πλειοψηφικών πληθυσμών. Η αναλυτική αξιολόγηση θα διαβιβαστεί στα κράτη μέλη στο πλαίσιο του διαλόγου που θα πραγματοποιηθεί μ' αυτά.

Τα κράτη μέλη καλούνται επίσης να γνωστοποιήσουν στην Επιτροπή τα αποτελέσματα της παρακολούθησής τους όσον αφορά την εφαρμογή των αντίστοιχων στρατηγικών τους.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ θα εξακολουθήσει τις έρευνές του σ' ολόκληρη την ΕΕ και θα συνεργαστεί στενά με τα κράτη μέλη για να τα στηρίξει στην ανάπτυξη αυστηρών εθνικών συστημάτων παρακολούθησης.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει τη στήριξή της στην κινητοποίηση των δυνατοτήτων που υπάρχουν στο εσωτερικό των κρατών μελών. Για τον σκοπό αυτό, θα δημιουργηθεί δίκτυο εθνικών σημείων επαφής σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, ώστε να κοινοποιούνται τα αποτελέσματα των μέτρων τους που αφορούν την

ένταξη των Ρομά, να ανταλλάσσονται οι βέλτιστες πρακτικές και να επανεξετάζεται από ομοτίμους η εφαρμογή των στρατηγικών τους. Η ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την ενσωμάτωση των Ρομά θα εξακολουθήσει να παρέχει βήμα στους ενδιαφερομένους ώστε να ανταλλάξουν τις απόψεις τους.

Η Επιτροπή θα επανεξετάζει σε ετήσια βάση την εφαρμογή των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά και θα υποβάλλει στοιχεία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, καθώς και στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

- *Να καταπολεμούν τις διακρίσεις με πειστικό τρόπο*

Τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν ότι η νομοθεσία που απαγορεύει τις διακρίσεις εφαρμόζεται αποτελεσματικά στο έδαφός τους. Η Επιτροπή, όταν το 2013 θα υποβάλει έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για τη φυλετική ισότητα³¹, θα εξετάσει τα νομικά ζητήματα με ιδιαίτερη έμφαση στις πτυχές που αφορούν την ένταξη των Ρομά.

³¹ Οδηγία 2000/43/EK του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000).